AgriFood economics centre

Krympande kommuner

Martin Nordin

Bakgrund

- Finansieras av **Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**
  - För att bland annat utvärdera landsbygdspolitiken
- Uppdrag att **se över frågan om krympande kommuner**
- Rapport kom i våras
  - Bred översyn, täcker fler perspektiv och innehåller mer omfattande statistik än tidigare rapporter (tror vi)
- Växande problem
  - stora delar av Sverige/världen krymper
  - kräver bredare lösningar, helst på nationell nivå

Ingen kris, men kräver anpassning!

- Mycket fokus på lågt barnafödande: främst långsiktiga effekter
- På kort och medellångsikt är utmaningen fler äldre (65+) kombinerat med en minskande arbetsför befolkning
- Minskar på grund av lägre invandring
- Utmaningar:
  - försvårar kompetensförsörjningen
  - urholkar skattebasen
  - ökar efterfrågan på vård och omsorg

Framtida frågeställning!

- Kan man möta utvecklingen genom ett bättre utnyttjande av den inhemska arbetskraften
- Eller behöver arbetskraftsinvandringen öka?
  - Särskilt måste fler välja att arbeta inom välfärdssektorn (Nordström Skans m.fl., 2026, SKR, 2024).

Anpassning på lokal nivå

- Forskningen om krympande kommuner betonar behovet av **lokal** anpassning
- Många kommuner saknar strategier för att hantera situationen (Syssner, 2014; 2022; Syssner och Olausson,2016)
- Verksamheter och service måste anpassas till förändrade demografiska förutsättningar
  - huvudutmaning att upprätthålla servicenivån - såväl offentlig som privat service (Grundel & Magnusson, 2023)

Världens befolkning minskar!

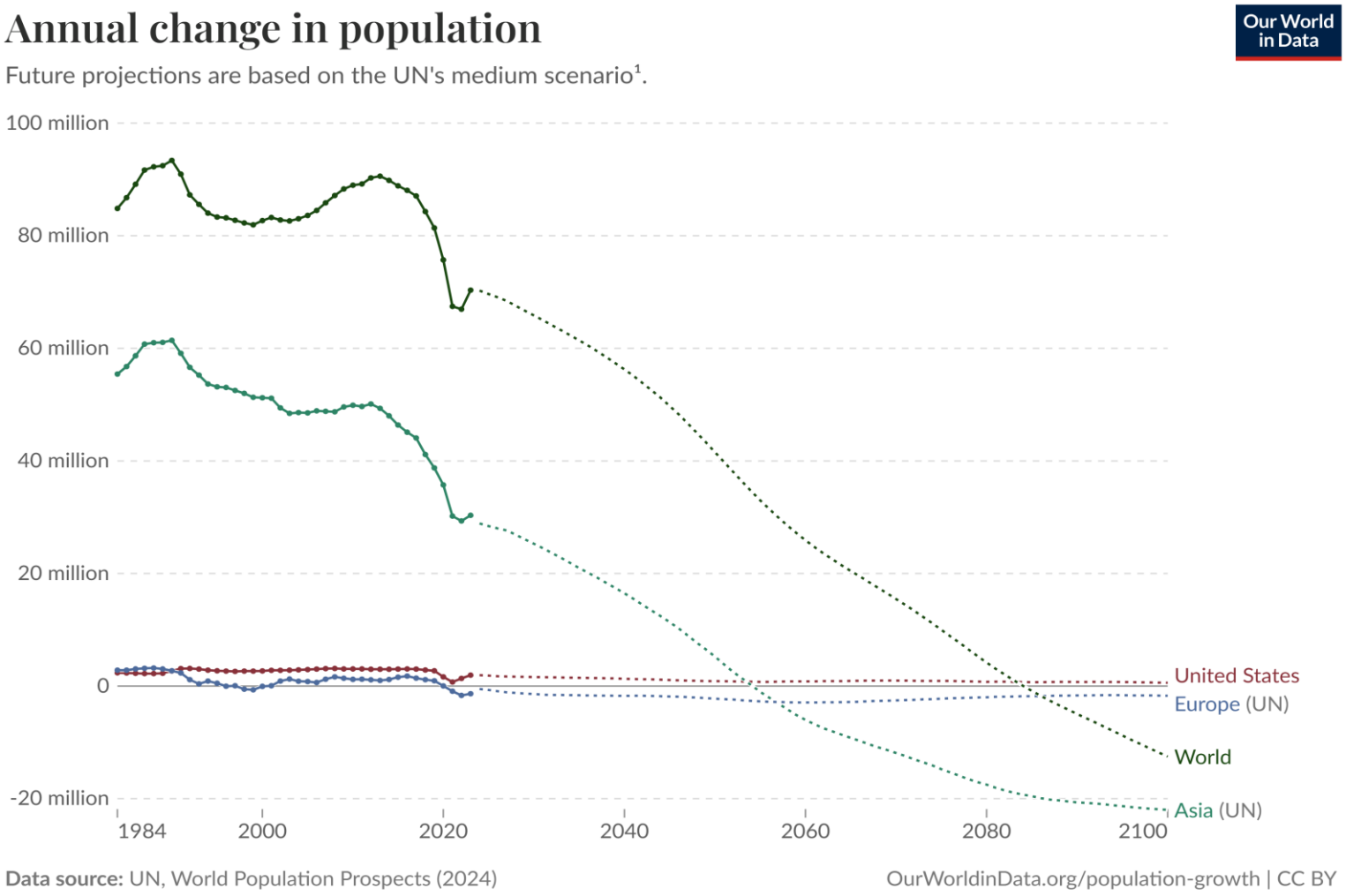

1. United Nations projection scenarios The United Nations' World Population Prospects include a range of projected scenarios for population change. These scenarios rely on different assumptions for fertility, mortality, and migration patterns to project different demographic futures.
Read more on population.un.org

Kommer Sverige krympa?

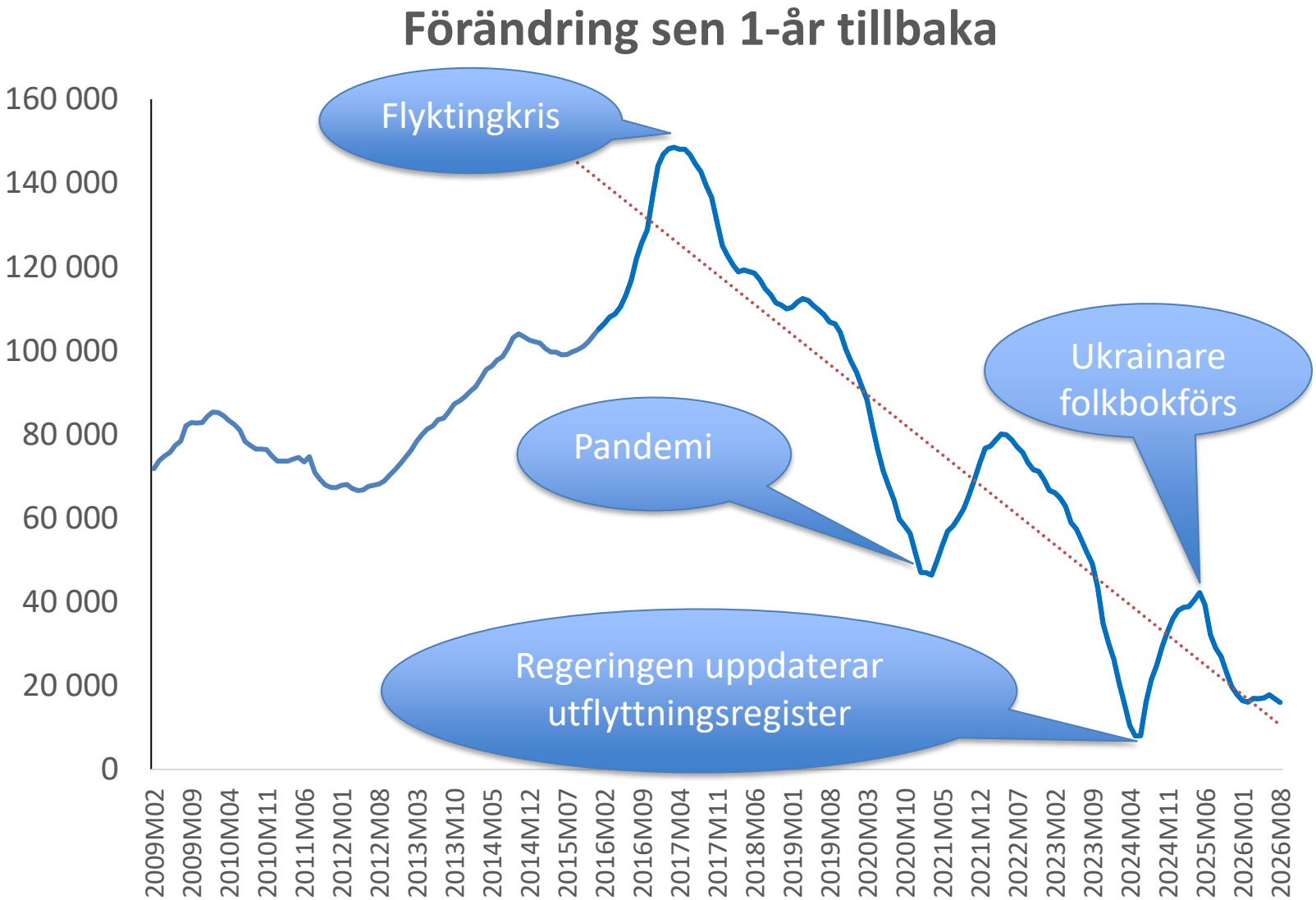

Kanske efter skärpta invandringsregelverk

Skäl för att tro att Sverige kommer krympa mer framöver

- **1 juni 2026:** skärpt lönekrav, från 80 till 90 procent av medianlönen
- **12 juli 2026** kan personer med asylrelaterade tillstånd inte längre få permanent uppehållstillstånd
- **1 oktober 2026** skärpt anhöriginvandring och utvidgat försörjningskrav

Utredningen för en framtid med barn skissar på olika framtidsscenarier givet **dagens låga barnafödande:**

- fortsatt låg invandring → befolkningen minskar med 1,9 miljoner till 2100
- utan invandring → 3,8 miljoner
- 30 000 per år → svag befolkningsökning

Fertilitet

Total fertility rate: births per woman

Our World in Data

The total fertility rate summarizes the total number of births a woman would have, if she experienced the birth rates seen in women of each age group in one particular year across her childbearing years.

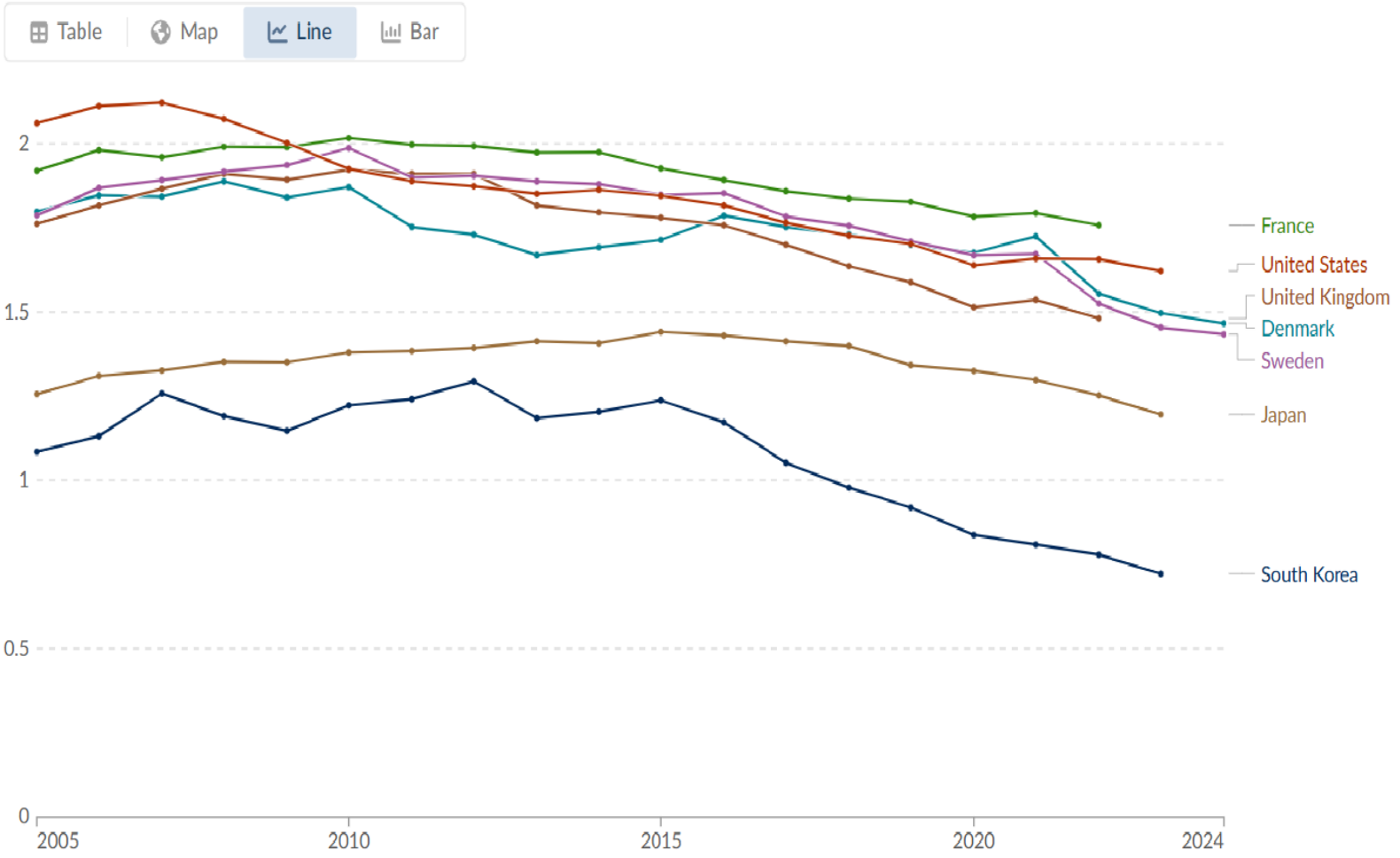

Fertilitet

Fertility rate: births per woman

Our World in Data

The total fertility rate[1] summarizes the total number of births a woman would have if she experienced the birth rates seen in women of each age group in one particular year across her childbearing years.

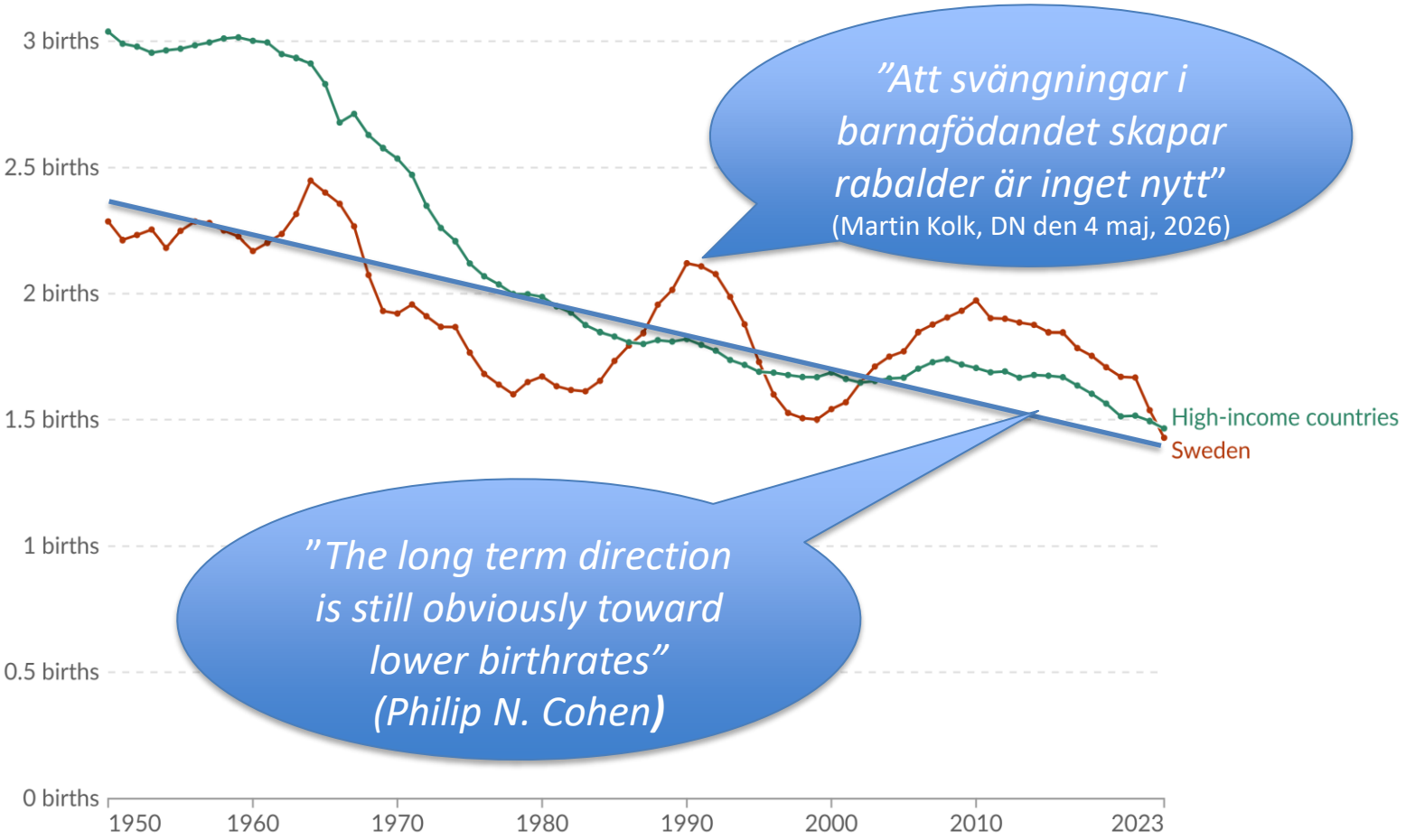

Data source: UN, World Population Prospects (2024)

OurWorldinData.org/fertility-rate | CC BY

Den arbetsföra befolkningen minskar

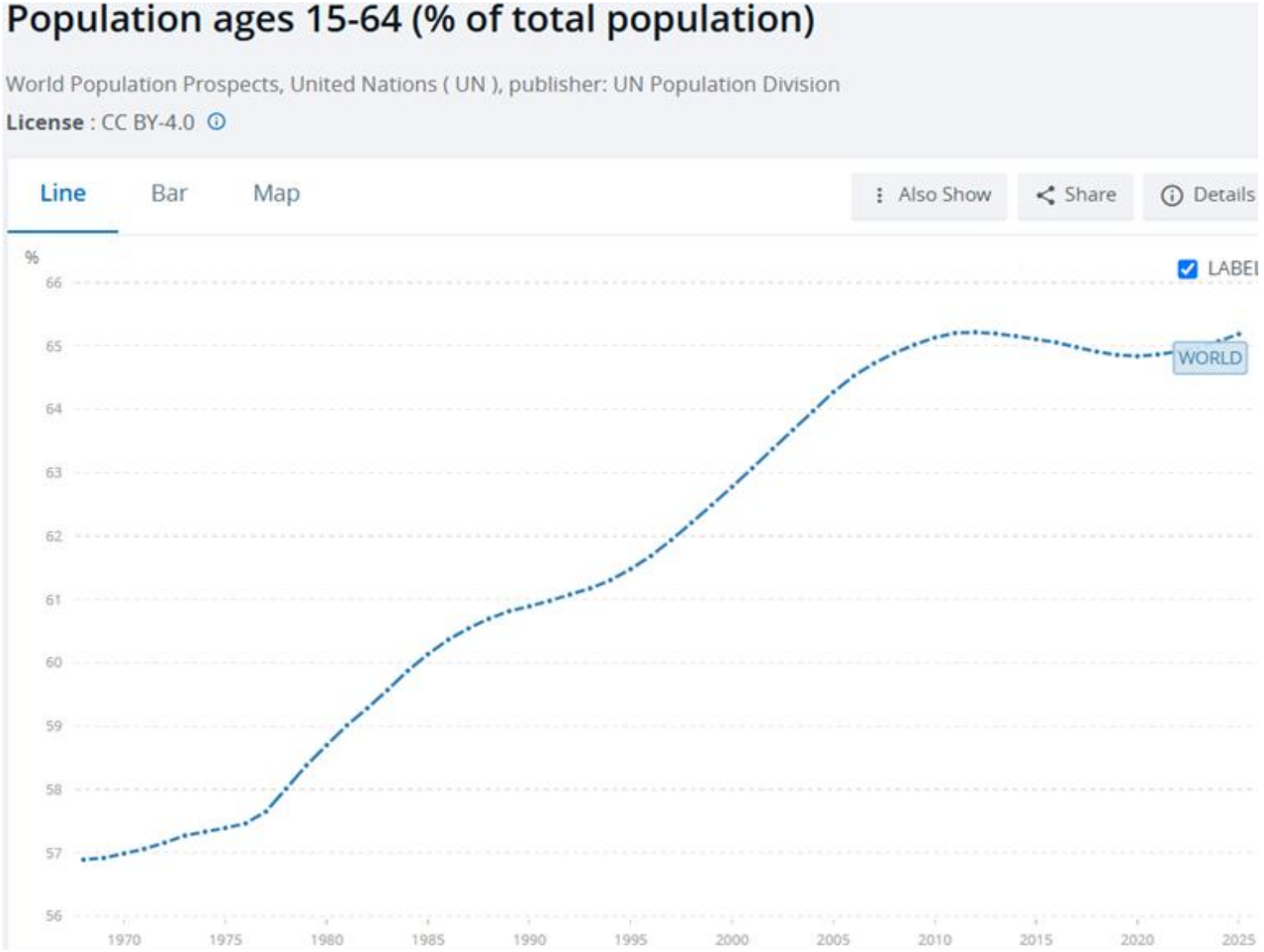

Arbetskraftsbrist i allt fler länder

The economy of OECD countries has entered a new era, where the challenge shifts from a shortage of jobs to a shortage of workers

DOROTEA KOMMUN

Krympande kommuner

- I **77 kommuner** har befolkningen minskat med mer än 5 procent mellan 2000 och 2024.
  - Bland dessa krympande kommuner uppgår den genomsnittliga befolkningsminskningen till **13,4** procent.

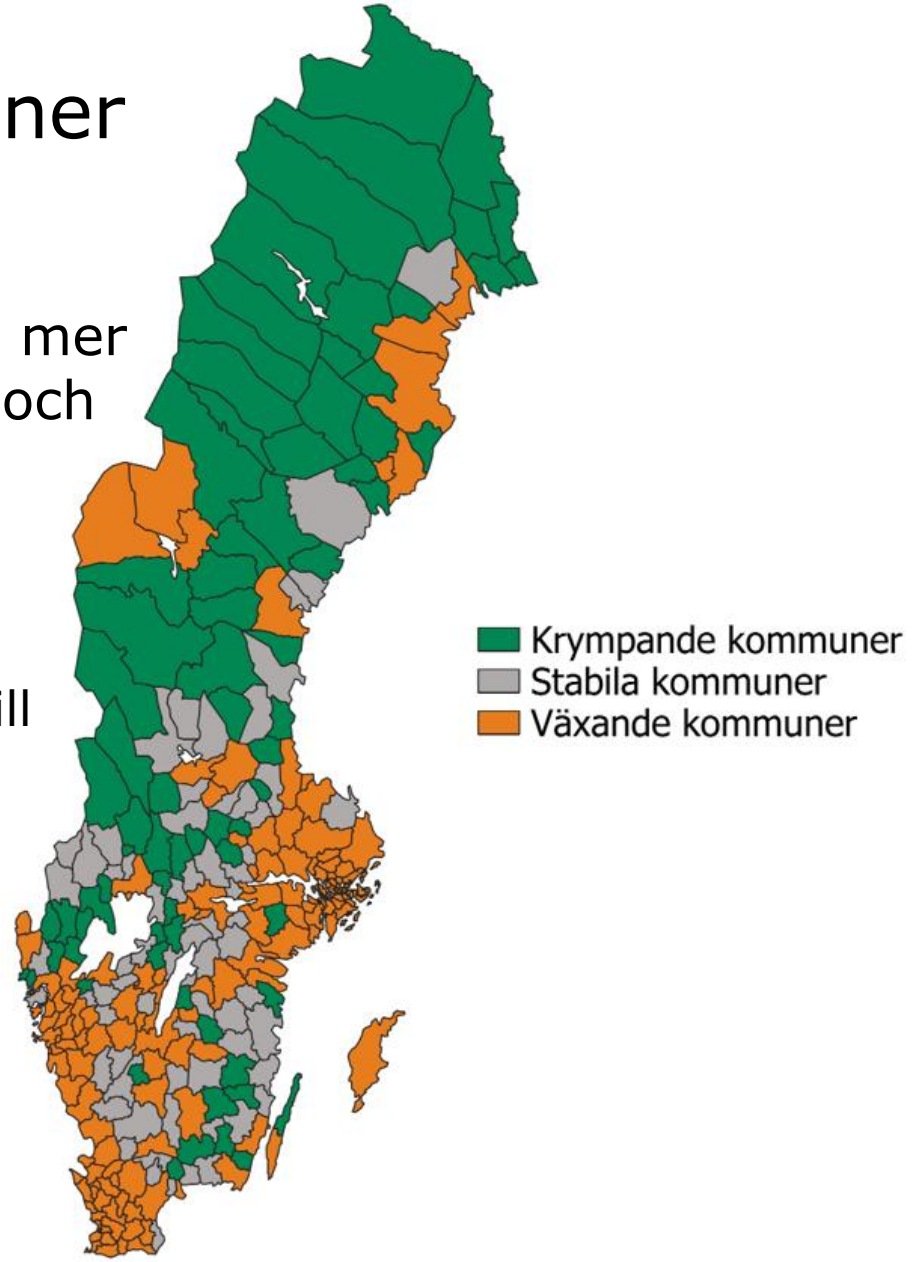

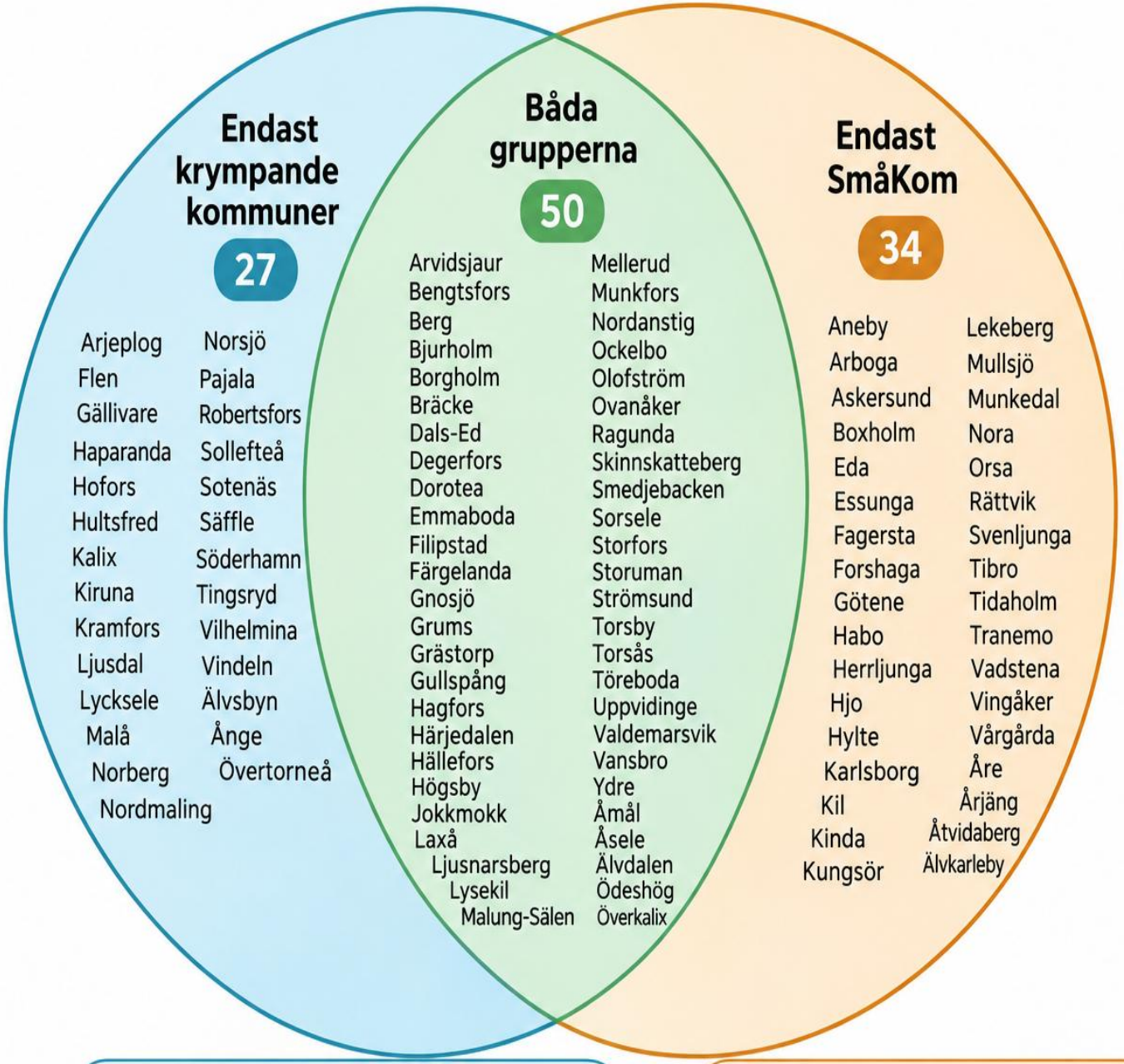

Översikt

- Båda grupperna: **50** kommuner
- Endast krympande: **27** kommuner
- Endast SmåKom: **34** kommuner

Totalt

Krympande kommuner: **77**

SmåKom-medlemmar: **84**

Allsvenskan av krympande 2000–2024

Kommun	Län	Kommuntyp	Befolkning 2024	Förändring 2000–2024	Förändring 2000–2024	Krympår (max 24)
Dorotea	Västerbottens län	Mycket glesa landsbygd	2294	-1059	-31,58%	23
Övertorneå	Norrbottens län	Mycket glesa landsbygd	4057	-1545	-27,58%	23
Sorsele	Västerbottens län	Mycket glesa landsbygd	2357	-838	-26,23%	20
Åsele	Västerbottens län	Mycket glesa landsbygd	2694	-930	-25,66%	20
Överkalix	Norrbottens län	Glesa landsbygd	3201	-1005	-23,89%	21
Arjeplog	Norrbottens län	Mycket glesa landsbygd	2599	-785	-23,20%	22
Ljusnarsberg	Örebro län	Glesa landsbygd	4369	-1282	-22,69%	20
Jokkmokk	Norrbottens län	Mycket glesa landsbygd	4701	-1318	-21,90%	22
Pajala	Norrbottens län	Mycket glesa landsbygd	5857	-1623	-21,70%	19
Vilhelmina	Västerbottens län	Mycket glesa landsbygd	6229	-1689	-21,33%	23
Hällefors	Örebro län	Glesa landsbygd	6321	-1704	-21,23%	21
Strömsund	Jämtlands län	Glesa landsbygd	11 023	-2915	-20,91%	23
Bräcke	Jämtlands län	Glesa landsbygd	6035	-1542	-20,35%	19
Storfors	Värmlands län	Tätortsnära landsbygd	3788	-937	-19,83%	21
Storuman	Västerbottens län	Mycket glesa landsbygd	5577	-1357	-19,57%	21
Ånge	Västernorrlands	Glesa landsbygd	9044	-2190	-19,49%	21
Laxå	Örebro län	Tätortsnära landsbygd	5423	-1276	-19,05%	20
Hagfors	Värmlands län	Glesa landsbygd	11 418	-2641	-18,79%	21
Ragunda	Jämtlands län	Glesa landsbygd	5146	-1167	-18,49%	19
Kramfors	Västernorrlands	Glesa landsbygd	17 491	-3891	-18,20%	23

Växande kommuner

Kommun	Län	Kommuntyp	Befolkning 2024	Förändring 2000–2024	Förändring 2000–2024	Krympår (max 24)
Knivsta	Uppsala län	Täta blandade kommuner	21 193	8607	68,39%	0
Sundbyberg	Stockholms län	Storstadskommuner	56 274	22 406	66,16%	2
Upplands-Bro	Stockholms län	Storstadskommuner	32 868	11 990	57,43%	1
Nykvarn	Stockholms län	Täta blandade kommuner	12 342	4290	53,28%	0
Solna	Stockholms län	Storstadskommuner	85 789	29 184	51,56%	1
Sigtuna	Stockholms län	Storstadskommuner	52 767	17 766	50,76%	0
Nacka	Stockholms län	Storstadskommuner	112 112	37 138	49,53%	0
Värmdö	Stockholms län	Täta blandade kommuner	46 635	15 375	49,18%	1
Järfälla	Stockholms län	Storstadskommuner	88 950	28 479	47,10%	0
Trosa	Södermanlands	Tätortsnära landsbygd	14 927	4730	46,39%	0
Haninge	Stockholms län	Storstadskommuner	100 895	31 251	44,87%	1
Österåker	Stockholms län	Täta blandade kommuner	49 787	15 360	44,62%	0
Malmö	Skåne län	Storstadskommuner	365 644	106 065	40,86%	0
Habo	Jönköpings län	Täta blandade kommuner	13 456	3878	40,49%	2
Vallentuna	Stockholms län	Täta blandade kommuner	35 119	9891	39,21%	0
Uppsala	Uppsala län	Täta blandade kommuner	248 016	58 447	38,04%	1
Staffanstorp	Skåne län	Storstadskommuner	27 303	7488	37,79%	0
Lomma	Skåne län	Storstadskommuner	24 715	6671	36,97%	2
Kungälv	Västra Götalands	Täta blandade kommuner	50 313	13 122	35,28%	0
Huddinge	Stockholms län	Storstadskommuner	114 304	29 769	35,21%	1

Accelererande krympande

- Årligt krympande för de 77
  - 2000-2024: 0,5%
  - 2020-2024: 0,7%
  - 2024-2026: 0,9%

- Tydlig i 113 kommuner (>0,5% per år) för 24-26
- Över hälften (174) har en minskande befolkning
  - Även tätortskommuner som Norrköping, Södertälje och Eskilstuna

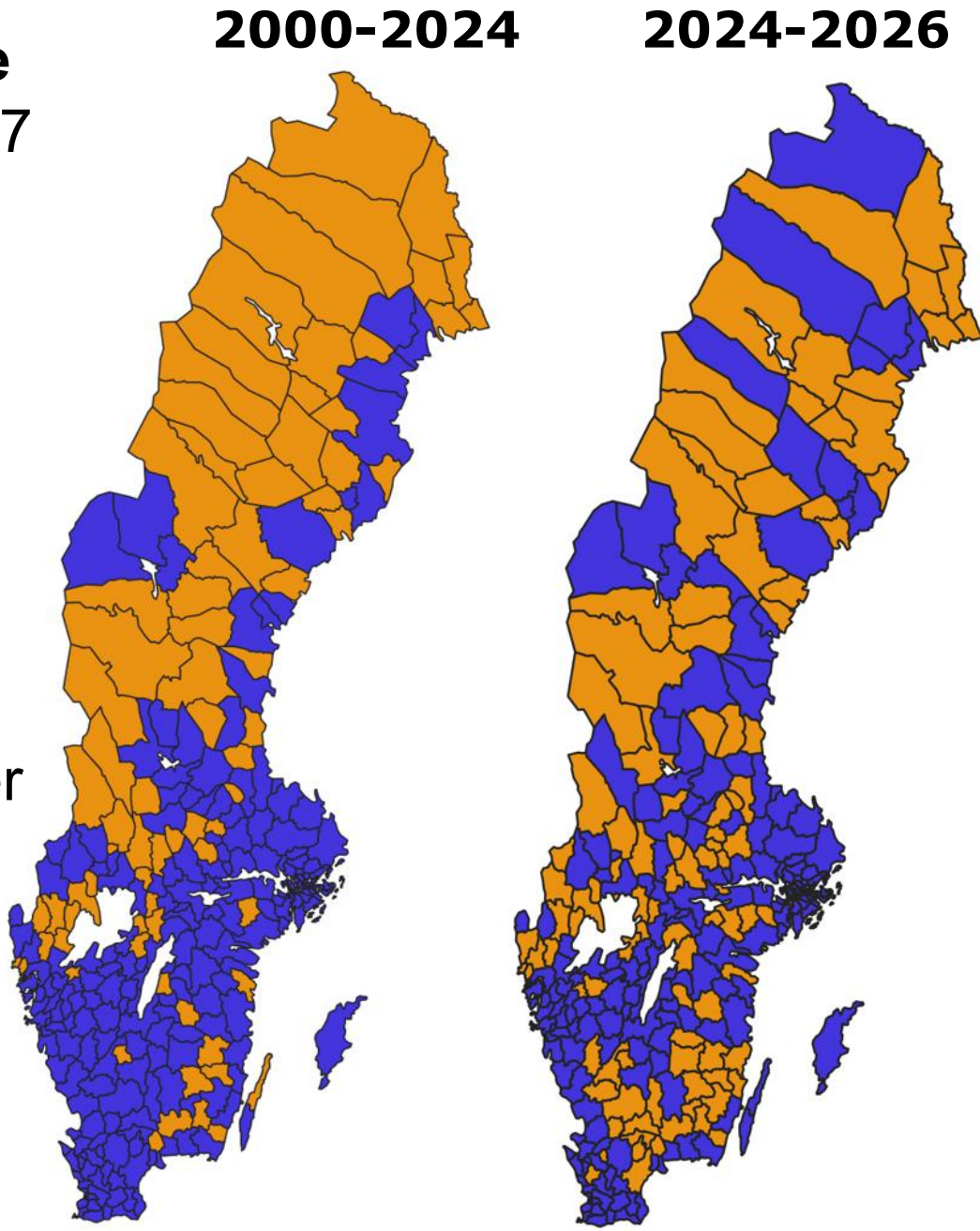

Befolkningsandelar i krympande kommunerna (de 77)

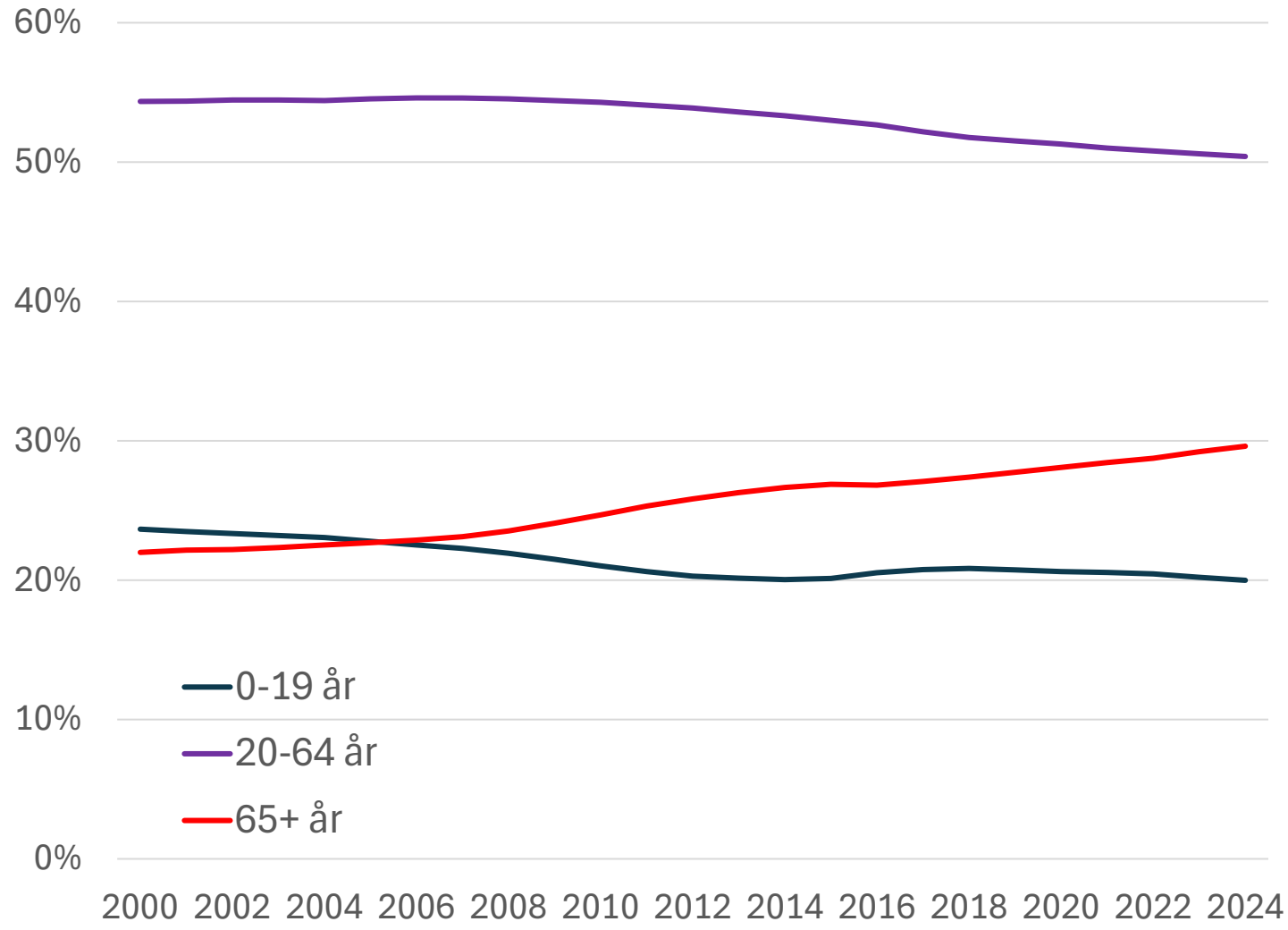

Andel äldre i olika kommuntyper

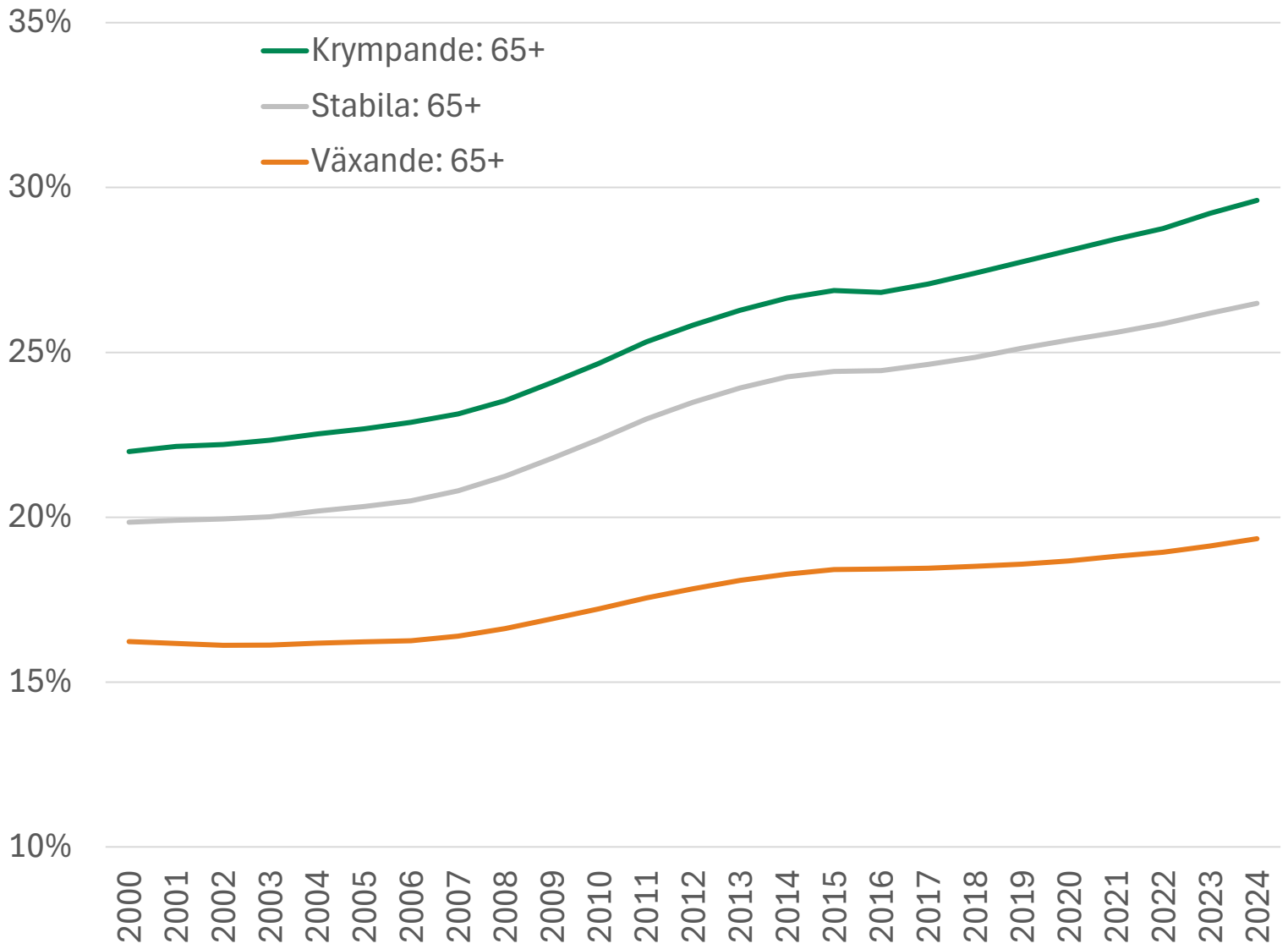

Fertilitet i olika kommuntyper

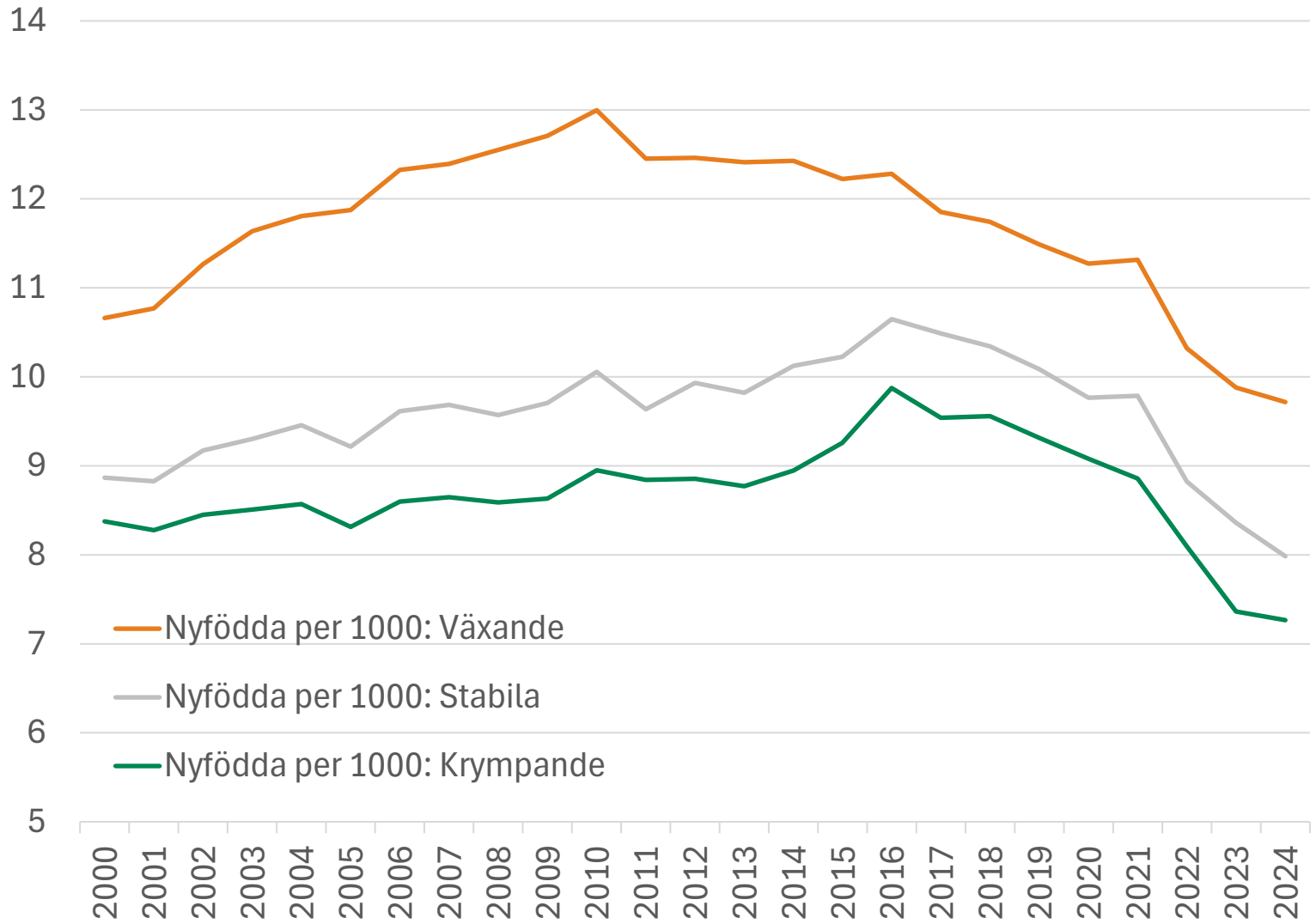

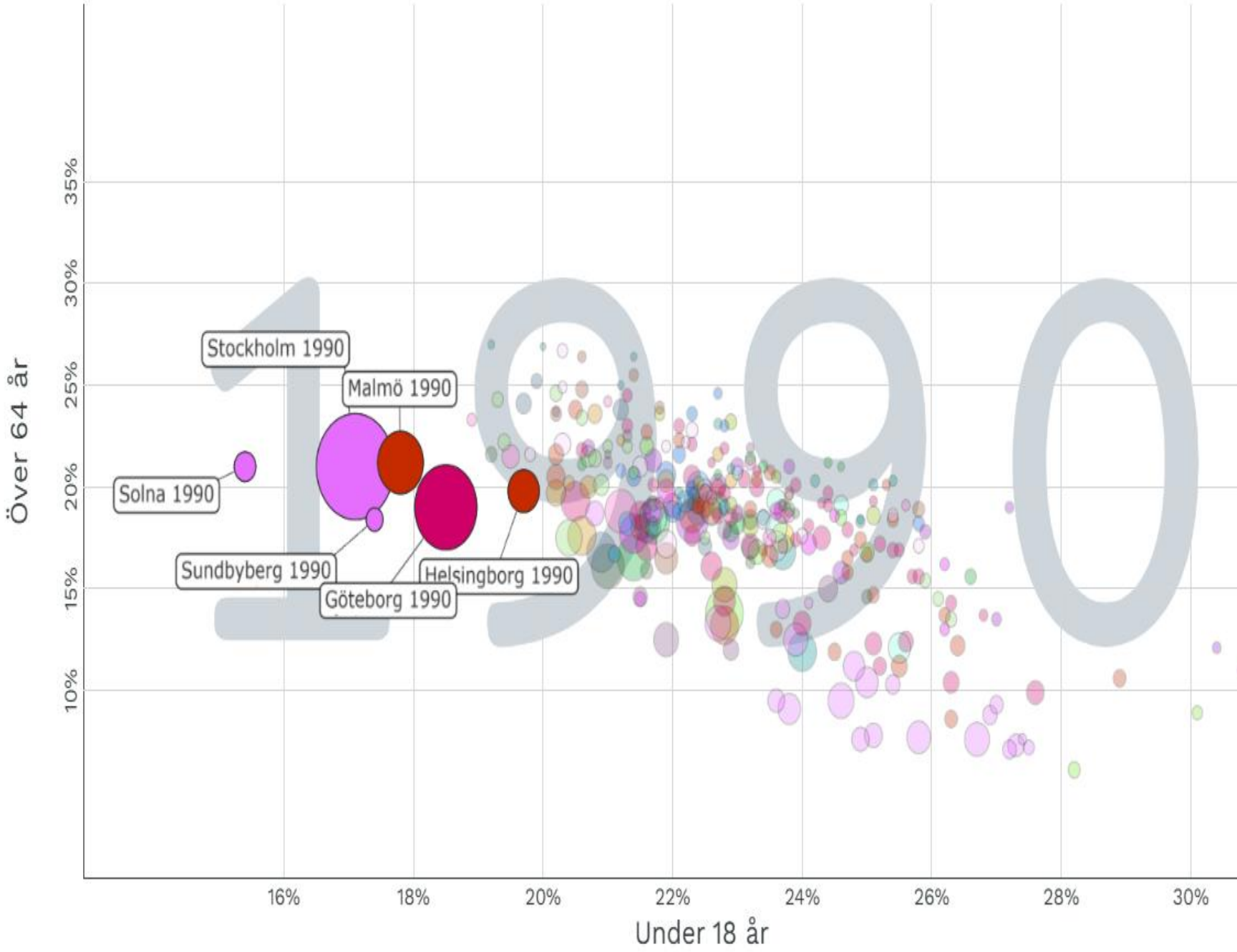
Över 64 år
35%
30%
25%
20%
15%
10%
Stockholm 1990
Malmö 1990
Solna 1990
Sundbyberg 1990
Helsingborg 1990
Göteborg 1990
1990
16%
18%
20%
22%
24%
26%
28%
30%
Under 18 år

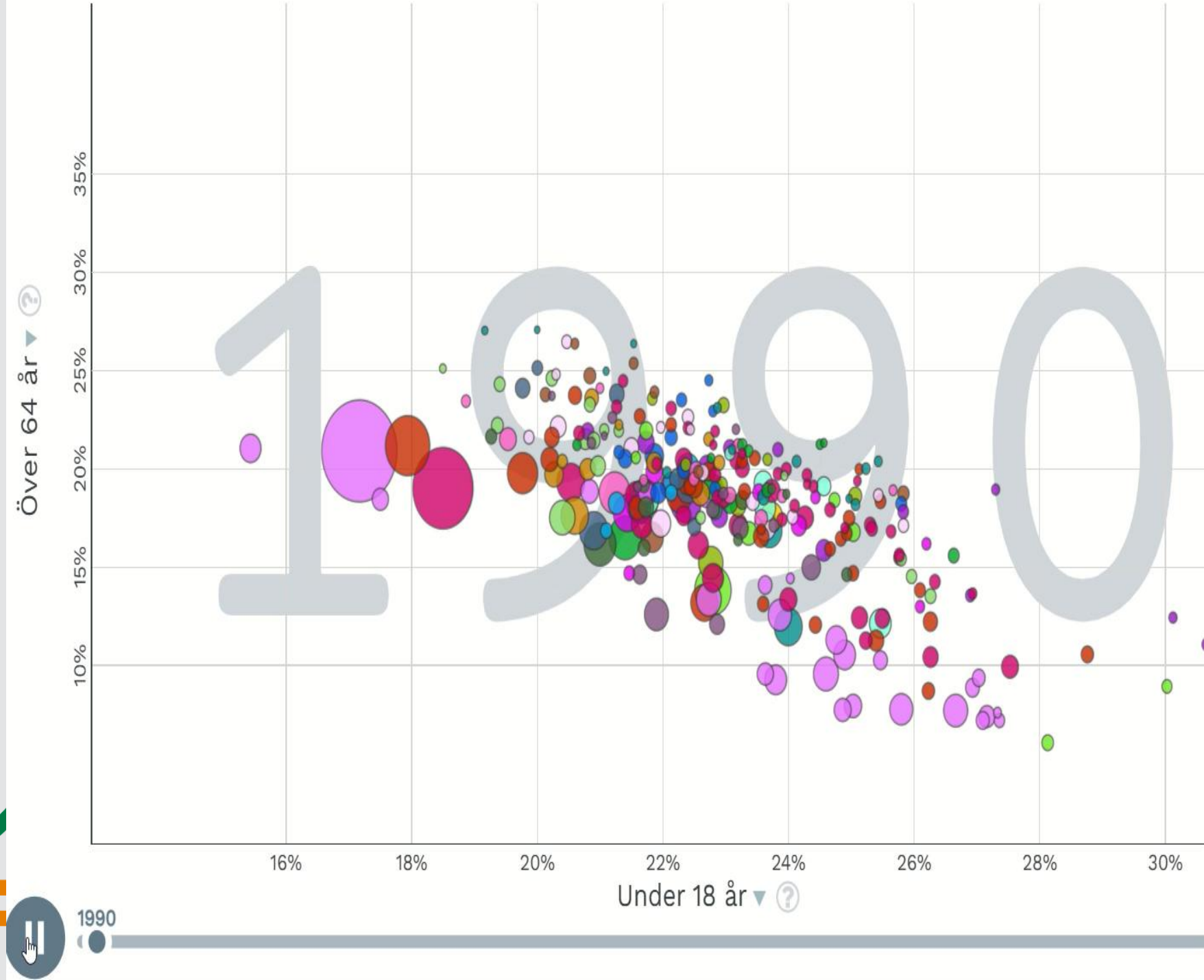
Över 64 år
35%
30%
25%
20%
15%
10%
1990
16%
18%
20%
22%
24%
26%
28%
30%
Under 18 år
1990

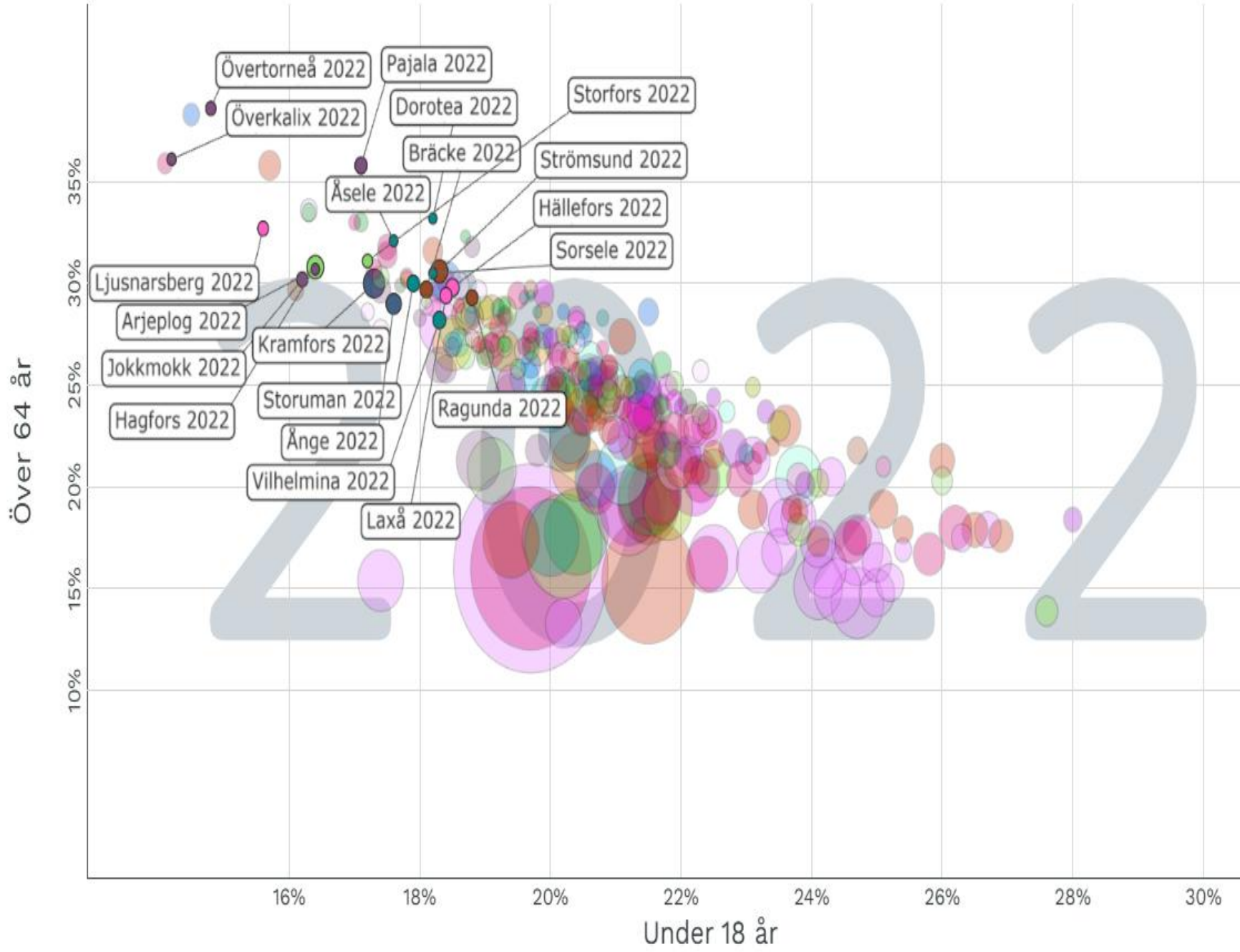
Övertorneå 2022
Pajala 2022
Storfors 2022
Överkalix 2022
Dorotea 2022
Bräcke 2022
Strömsund 2022
Åsele 2022
Hällefors 2022
Sorsele 2022
Ljusnarsberg 2022
Arjeplog 2022
Kramfors 2022
Jokkmokk 2022
Storuman 2022
Ragunda 2022
Hagfors 2022
Ånge 2022
Vilhelmina 2022
Laxå 2022
35%
30%
25%
20%
15%
10%
Över 64 år
16%
18%
20%
22%
24%
26%
28%
30%
Under 18 år

Försörjningskvot

- Utanför arbetsför ålder/arbetsför ålder
- 100 = Lika andelar

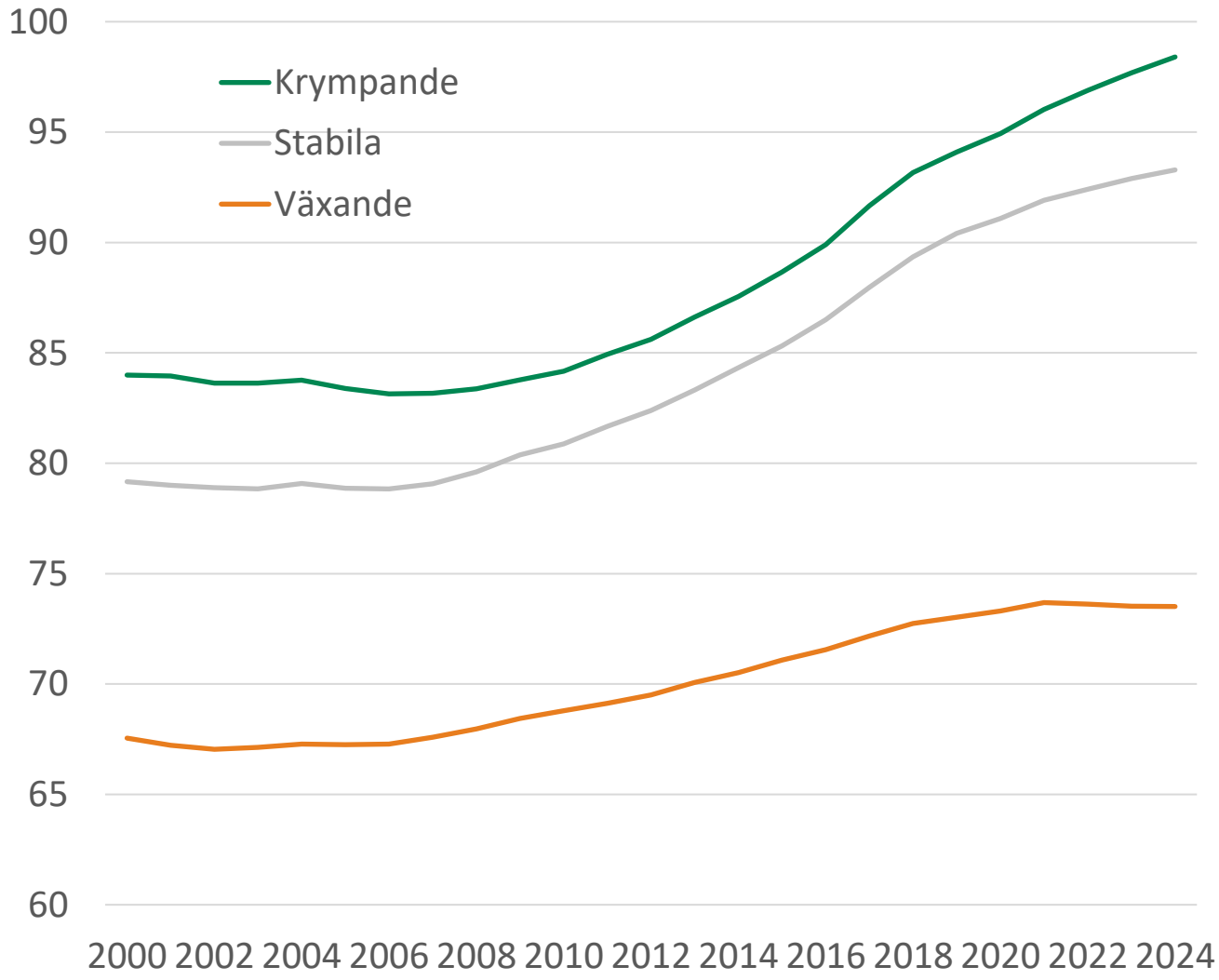

Krympande kommuner

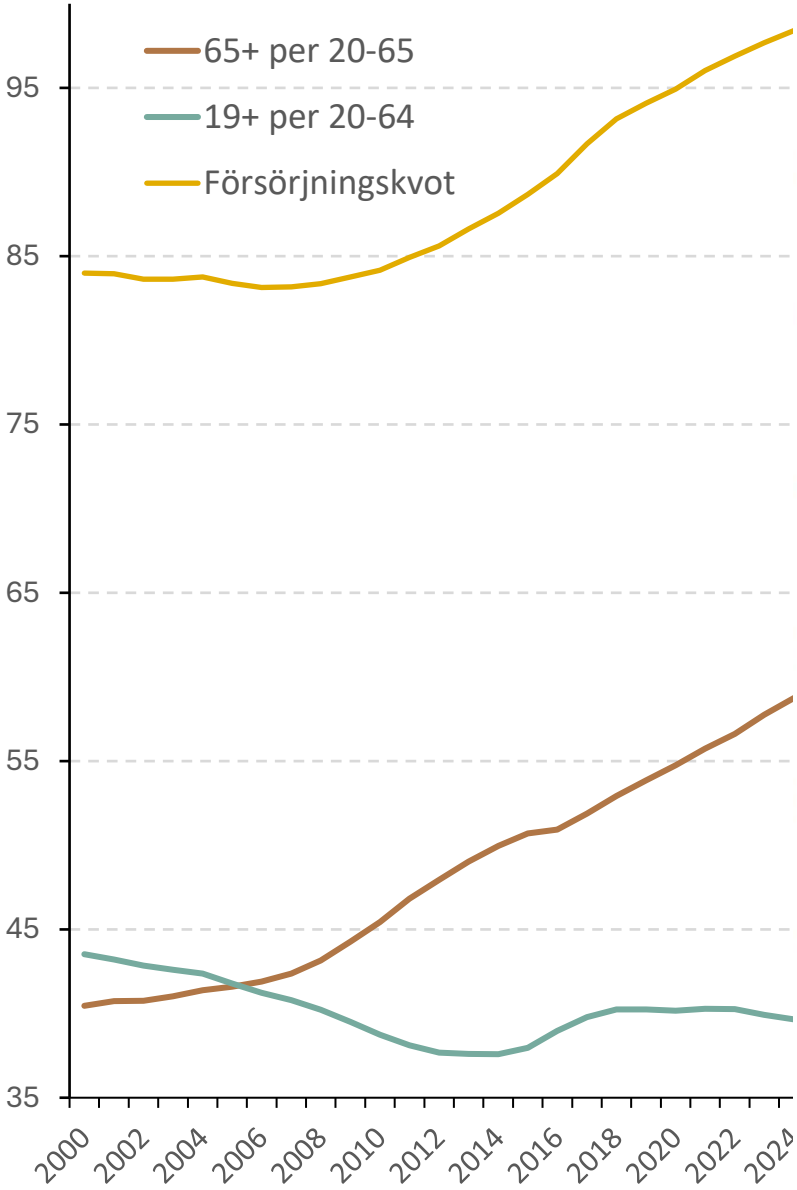

Japan

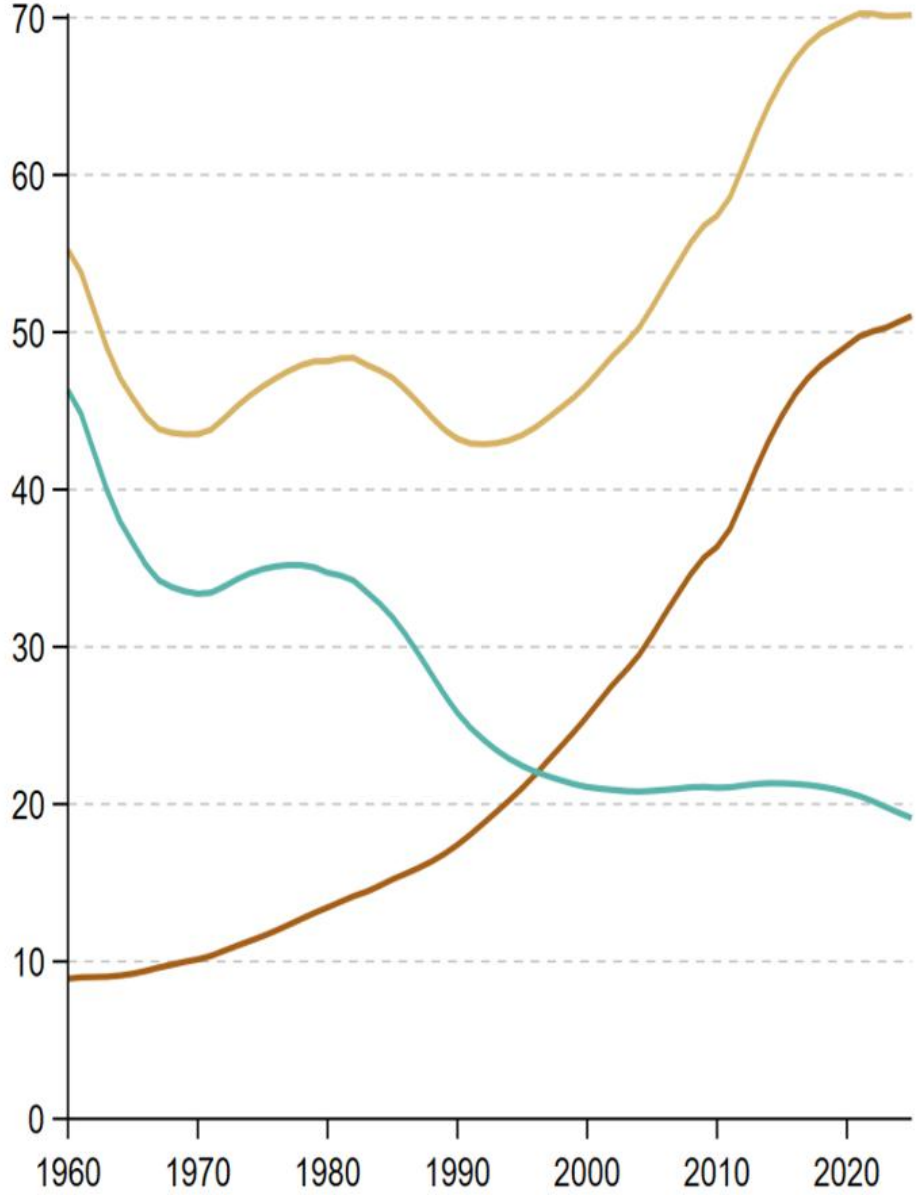

PN Cohen figure from World Bank data.

Sveriges krympande kommuner

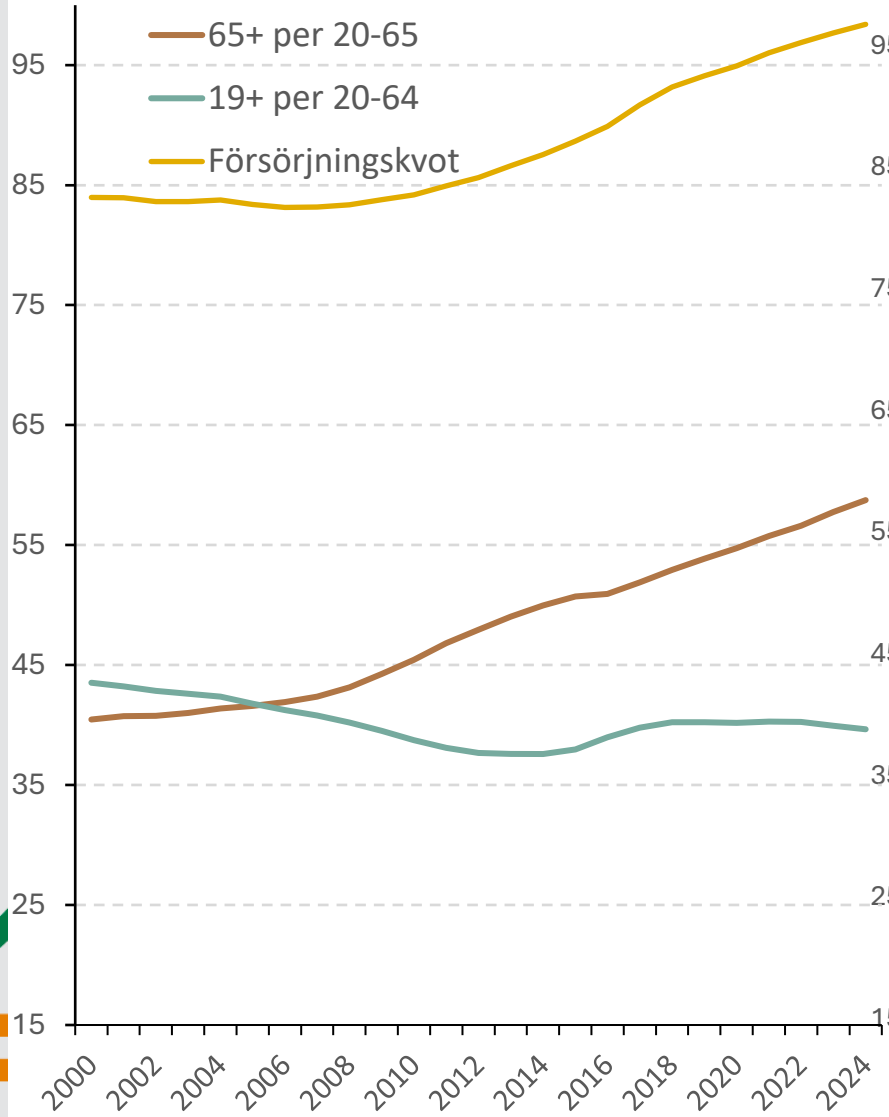

Japans landsbygd

Ger krympande högre skatter?

- Skatten har höjts i 80 procent av kommunerna mellan 2000-2024 – oavsett kommuntyp
  - I genomsnitt med mindre än en krona
- Inget tyder på att krympande kommuner har höjt mer än andra
- Men krympande kommuner har högre skatter redan från början

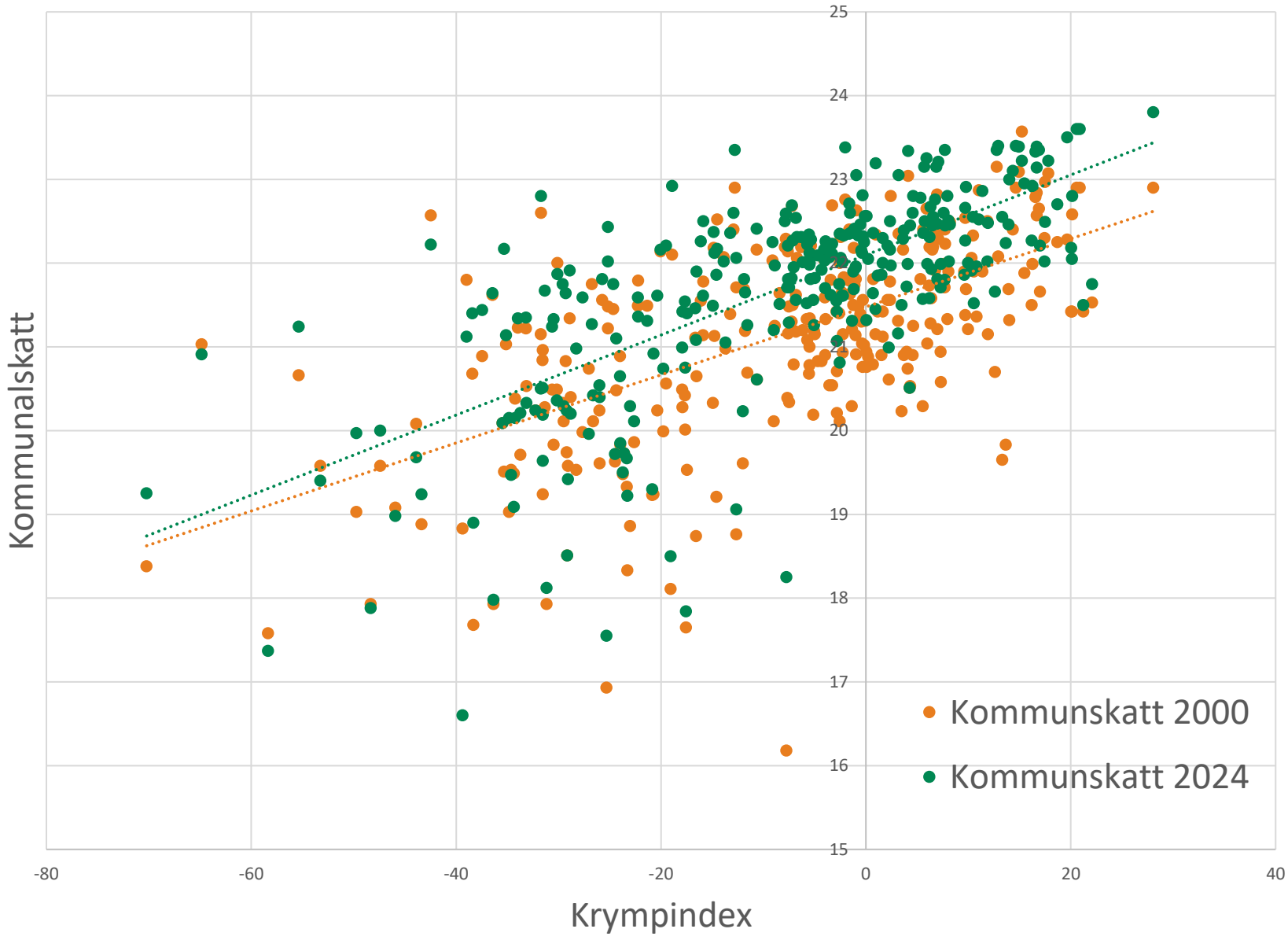
Kommunalskatt
Krympindex
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
-80
-60
-40
-20
0
20
40
Kommunskatt 2000
Kommunskatt 2024

Sysselsättningsgrad (20-64)

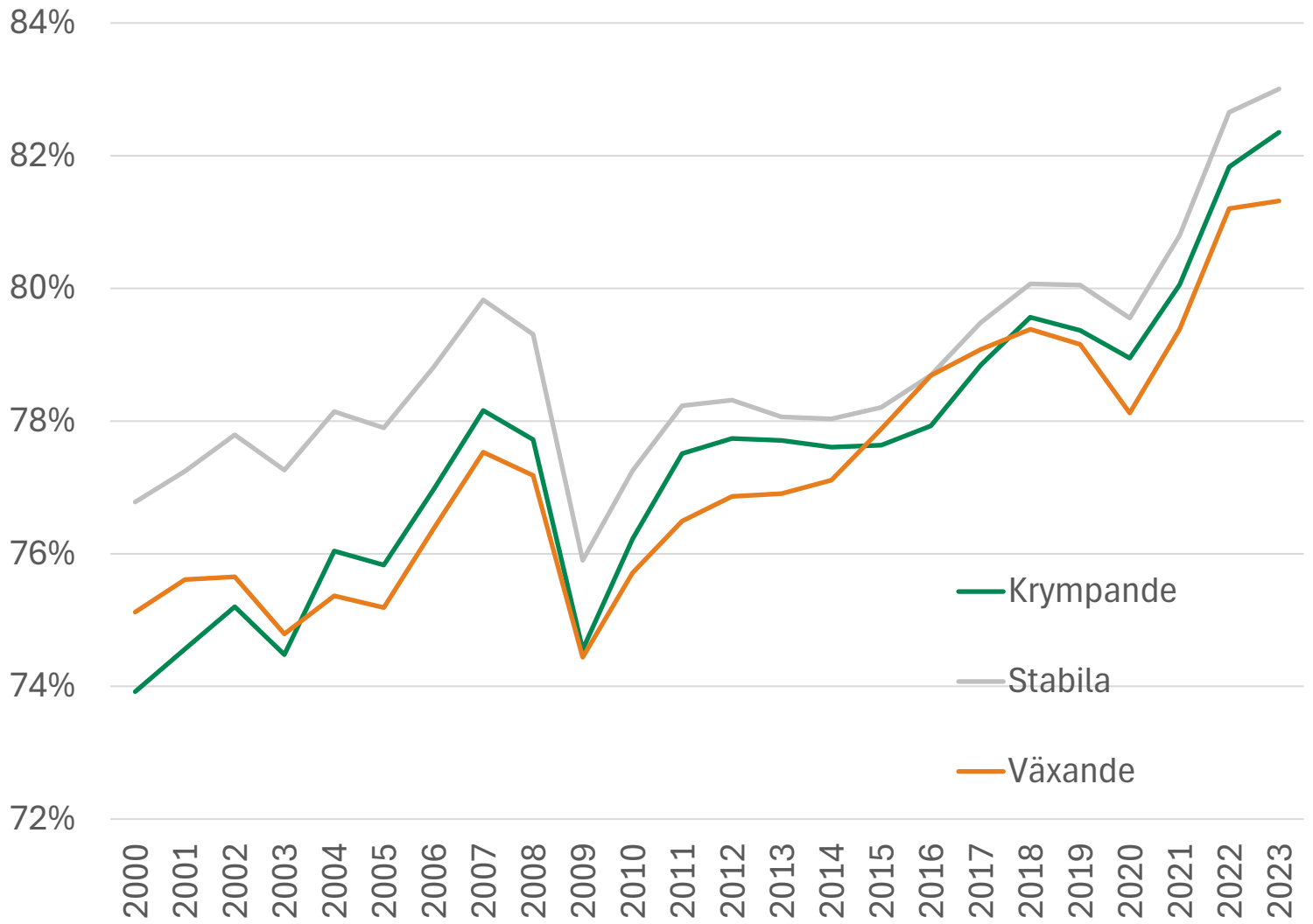

Försörjningsbörda

- total befolkning/sysselsättning (20-64)

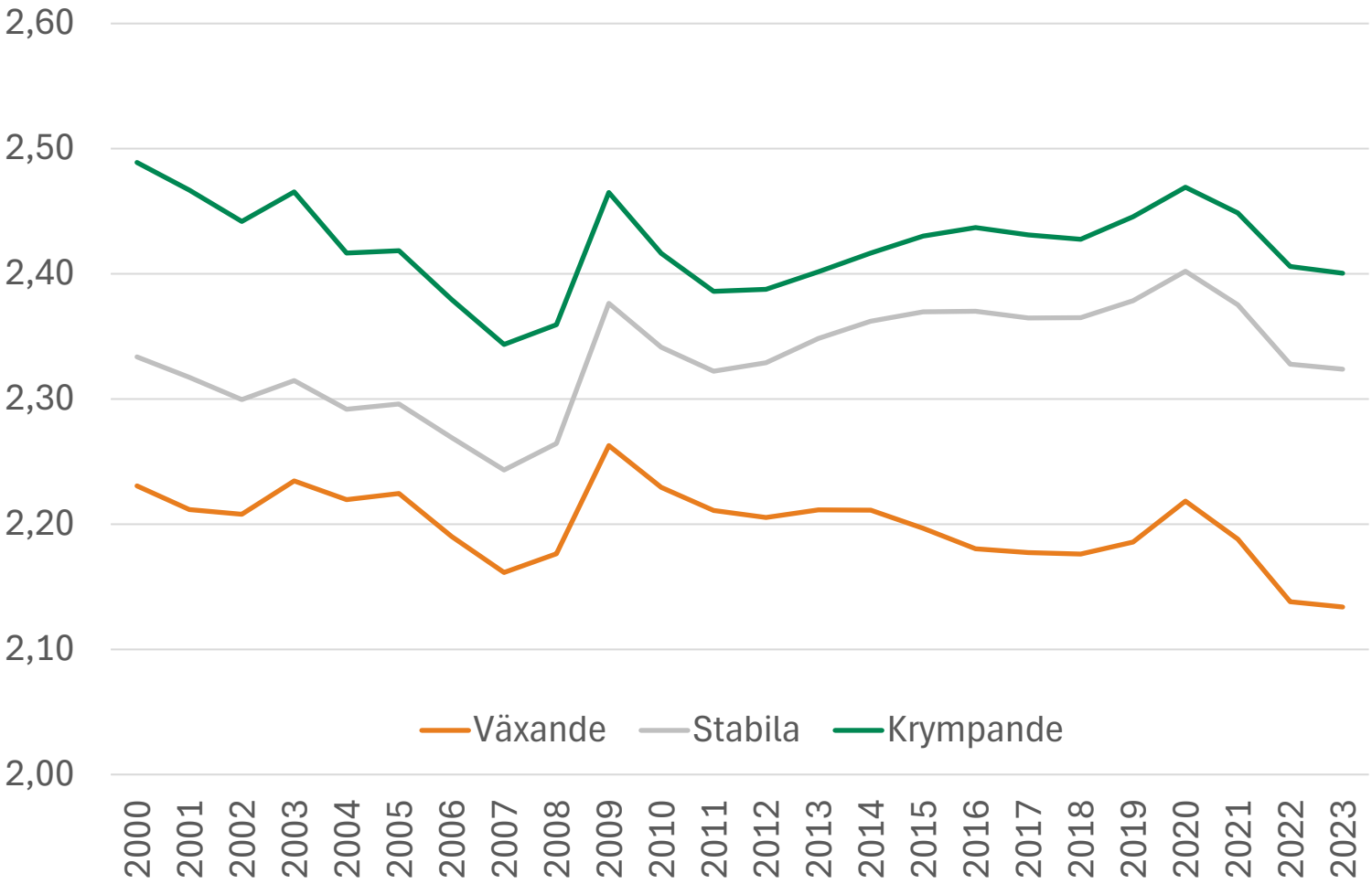

Vad är potentialen att öka sysselsättningen?

- Hur kan man lokalt stärka arbetskraftsutbudet genom:
  - högre sysselsättning
  - längre arbetsliv
  - fler heltidsarbetande
- Och i vilka kommuner är arbetskraftsinvandring en nödvändig del av kompetensförsörjningen?

Att öka sysselsättningsgraden

Sysselsättning bland 20–64-åringar

- Bland de högsta sysselsättningsgraderna i EU, 6 procentenheter över genomsnittet (och USA)

Sysselsättning bland 65–74-åringar

- Sysselsättningsgraden har ökat från 10 till 20 procent sedan 2005
- Dubbelt så hög som EU-genomsnittet.
- Äldre sysselsatta arbetar ofta deltid (i genomsnitt 22 timmar per vecka)

Många jobbar heltid eller visstid

- Utifrån SCB:s månadsbaserade inkomststatistik identifieras personer med deltidsarbete och tidsbegränsade anställningar
  - Har ingen gjort med registerdata tidigare
- Kan uppskatta hur stor reserv i termer av arbetade timmar det finns

Sveriges befolkning i åldern 25-64: 2022

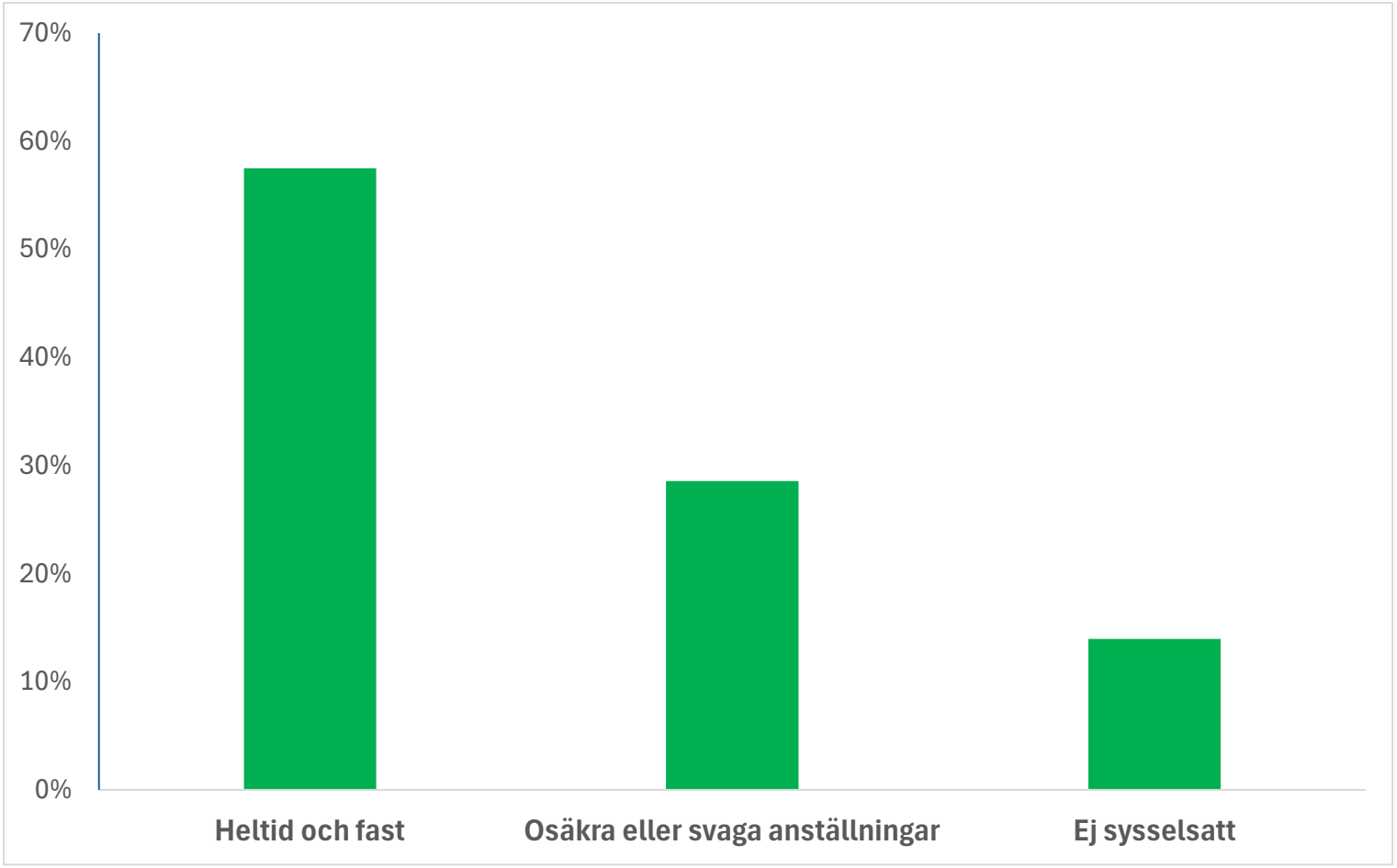

Kommunernas beroende av migration

Årlig befolkningsminskning (de 77 krympande kommunerna):

- 2000–2024: 0,5 %
- 2025–2026: 0,9 %

Anta samma invandring som 2023:

- 2025–2026: 0,4 % (med 2023 års migrationsnivå)

- Hur bör ett system för arbetskraftsinvandringen se ut om det anpassas till de lokala behoven i krympande kommuner?

Konkurrerande trender påverkar arbetsmarknaderna idag?

Kamp mellan demografi och teknologi

- minskande befolkning och AI

Någonstans mellan arbetskraftsbrist och arbetskraftsöverskott

Hur påverkar AI små/krympande kommuner?

Arbetskraftsinvandring eller kommer det krävas att vi delar jobben?